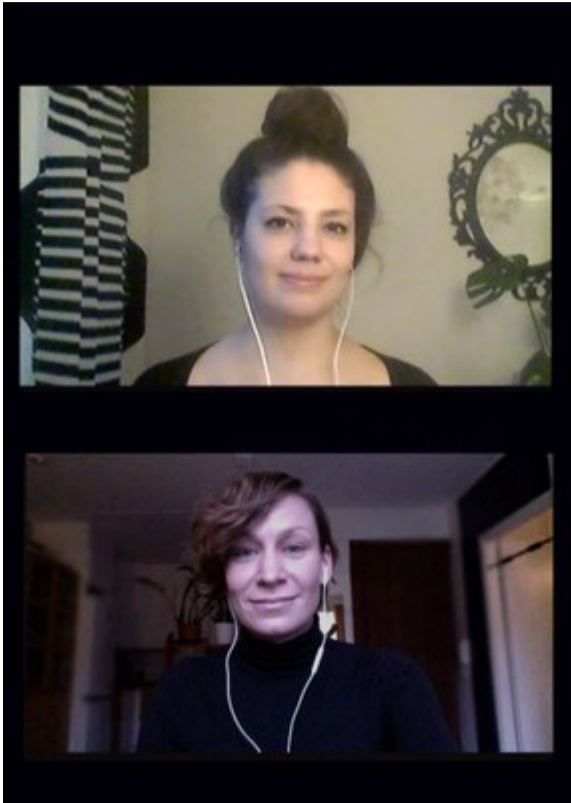

09.12.2020

Opiskelijat kentällä: haastatteluja etäältä vai läheltä?

Jasmin Hakkarainen ja Suvi Mononen

Koronaviruksen vuoksi yliopistolla, kuten monessa muussakin työpaikassa, on lyhyessä ajassa jouduttu opettelemaan erilaisten etäyhteyksien käyttöä. Tekniikka voi kuitenkin pettää, eikä kaikki aina mene suunnitelmien mukaan. Meidän omat kenttätyöhaasteemme saivat meidät pohtimaan teknologiavälitteisen haastattelun ja kasvokkaisen haastattelun eroja.

Syksyllä 2020 KUMUn aineistonkeruukurssi teki yhteistyötä [Yliopiston tiedemuseon](#) kanssa. Tarkoituksena oli kartoittaa yliopiston henkilökunnan kokemuksia [Ruusupuisto-rakennuksen](#) tilojen käytöstä. Aluperin keväälle 2020 suunniteltu kurssi siirtyi koronan vuoksi syksyyn, ja sen aineistonkeruutapoja päivitettiin terveys-suositusten mukaisiksi: haastattelut suoritettaisiin etäyhteyden avulla ja paikan päälle Ruusupuiston rakennukseen mentäisiin ainoastaan tilojen valokuvaamista varten.

Fyysisen kanssakäymisen rajoitukset ja kerätyn aineiston tietoturva-vaatimukset toivat esille uusia aineiston keräämiseen, tallentamiseen ja käsittelyyn liittyviä haasteita. Myös tarve päivittää teknologioita ja toimintatapoja vikkellä virtuaalisen kentän suuntaan tuli ilmeiseksi. Aloitimme etähaastattelun suunnittelun ohjaajien avustuksella kahden opiskelijan tiimeissä. *Zoom*-palvelun kautta tehdyn haastattelun mp3-tallenne siirrettäisiin tietoturvallisesti *Nextcloud*-palvelun kautta yliopiston U-verkkoasemalle, josta pääsisimme käsittelemään aineistoa kotikoneiltamme *VPN*-palvelimen kautta. Emme kuitenkaan vielä tiedeet, millaisen erityislaatuisen oppimiskokemuksen äärelle pääsisimme muutaman ennakoimattoman muuttujan myötävaikutuksesta.

Haastattelu on havainnoinnin ohella klassisen etnografian tärkeä metodi. Haastattelutilanteessa päästään tutustumaan tarkemmin ihmisen ajatuksiin ja kokemusmaailmaan. Parhaimmillaan se luo syvän yhteyden tutkijan ja tutkittavan välille. Mutta kuinka syväle päästään haastattelussa, joka toteutetaan etäyhteydellä ja jossa toisen ihmisen sijaan kasvojen edessä onkin tietokoneen näyttö? Näitä asioita pohtien lähdimme toteuttamaan etähaastattelua.

Haastattelupäivä alkoi sähköpostikutsun jumittumisella serverille, minkä vuoksi haastattelu myöhästyi. Nettiyhteyksien ja heikon ääniyhteyden vuoksi kommunikaatiossa tapahtui katkoksia ja toistoja, kun haastattelija ei kuullut haastateltavan vastauksia tai puhui vahingossa tämän päälle. Haastattelun päätyttyä saimme pian tiedon, ettei tallennetta löydy Zoom-palvelusta ja joutuisimme tekemään haastattelun uudestaan. Päätimme tehdä uuden haastattelun kasvokkain Ruusuistuossa. Haastattelu onnistui tällä kertaa hyvin. Mitä siis opimme eri haastattelutavoista?

Oma kokemuksemme vahvistaa vankkaa tutkimustietoa: ympäristö vaikuttaa vuorovaikutukseen. Jotkin kasvokkaishaastattelun aspektit jäävät väijäämättä uupumaan etäyhteyttä käytettäessä. Kasvokkaistilanteessa on läsnä enemmän nonverbaalisia vihjeitä kuin teknologiavälitteisessä viestinnässä. Samassa tilassa olevat ihmiset aistivat toistensa eleet, tunnetilat ja nonverbaalisen viestinnän herkemmin, jolloin heidän haastatteluaineistostakin voi tulla syväluotaavampi. Toisaalta, kasvokkaistilanteiden mahdollistama hienovaraisempi ja monipuolisempi viestintä voi myös kuormittaa havainnointiin ja merkityksentämiseen erikoistunutta kognitiivista järjestelmäämme. Etähaastattelussa, jossa video on pois päältä tai näkymä rajattu, visuaalinen aivokuori kuormittuu vähemmän ja käsiteltävää informaatiota voidaan kenties merkityksentää syvemmin. Kummallakin haastattelumuodolla on siis etunsa.

Kasvokkaishaastattelun mahdollisuudet ovat mitä ilmeisimmin koronan vuoksi tulevaisuudessakin rajatut. Tutkijan kenttä on yhä enemmän virtuaalinen, ja työelämäkin on siirtymässä etäyhteyksien varaan. Kotikoneella tai omalla työhuoneella tehty haastattelu voi tuoda tilanteeseen rentoutta, ja teknologiavälitteinen ympäristö ohjaa fokuksen tiiviimmin esitettyihin asiasisältöihin. Tutkijoiden kannattaisikin nyt harjoitella etähaastatteluiden tekemistä ja kehittää hyviä käytänteitä laadukkaan haastatteluaineiston varmistamiseksi.

Kirjoittajat ovat opiskelijoita KUMU:ssa, jossa kehitetään asiantuntijan valmiuksia kulttuurin yllätykselliselle kentälle.